

Please Be “Mochel” Me – Must One Oblige?

Rabbi Michael Taubes

1. במדבר פרשת חקת פרק כא

- (ד) ויסעו מהר ההר דרך ים סוף לסבב את ארץ אדום ותקצר נפש העם בדרך:
(ה) וידבר העם באלהים ובמשה למה העליתנו ממצרים למות במדבר כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלקל:
(ו) וישלח יקנוק בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל:
(ז) ויבא העם אל משה ויאמרו חטאנו כי דברנו ביקנוק נבך התפלל אל יקנוק ויסר מעלינו את הנחש ויתפלל משה בעד העם:
(ח) ויאמר יקנוק אל משה עשה לה עשר ושים אתו על גס והיה כל הנשוד וראה אתו וחי:
(ט) ויעש משה נחש נחשת וישמהו על הגס והיה אם נשד הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וחי:

2. רש"י במדבר פרשת חקת פרק כא

- (ה) באלהים ובמשה - השוו עבד לקונו:
למה העליתנו - שניהם שוים:
(ז) ויתפלל משה - מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה שלא יהא אכזרי מלמחול:

3. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת חקת

(יט) ...להודיעך ענותנותו של משה שלא נשתהה לבקש עליהם רחמים ולהודיעך כח התשובה כיון שאמרו חטאנו מיד נתרצה להם שאין המוחל נעשה להם אכזרי וכה"א (בראשית כ) ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא האלהים את אבימלך ואת אשתו, וכה"א (איוב מב) וה' שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו...

4. בראשית פרשת וירא פרק כ

- (יד) ויקח אבימלך צאן וקרן ועבדים ושפחות ויתן לאברהם וישב לו את שרה אשתו:
(טו) ויאמר אבימלך הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב:
(טז) ולשרה אמר הנה נתתי אלהיך כסף לאחיו הנה הוא לה פסות עינים לכל אשר אתה ואת כל ונכחת:
(יז) ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהתיו וילדו:

5. איוב פרק מב

- (ז) ויהי אחר דבר יקנוק את הדברים האלה אל איוב ויאמר יקנוק אל אליפז התימני חרה אפי בה ובשני רעיך כי לא דברתם אלי נכונה פעבדי איוב:
(ח) ועתה קחו לכם שבעה פרים ושבעה אילים ולכו אל עבדי איוב והעליתם עולה בעדכם ואיוב עבדי יתפלל עליכם כי אם פניו אשא לבלתי עשות עמכם נבלה כי לא דברתם אלי נכונה פעבדי איוב:
(ט) וילכו אליפז התימני ובלדד השוחי צפר הנעמתי ויעשו פאשר דבר אליהם יקנוק וישא יקנוק את פני איוב:
(י) ויקנוק שב את שבת ושובת איוב בהתפללו בעד רעהו ויסף יקנוק את כל אשר לאיוב למשנה:

6. ויקרא פרשת אחרי מות פרק טז

- (ל) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני יקנוק תטהרו:

7. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פה עמוד ב

משנה. - ... עבירות שבין אדם למקום - יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו - אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חבירו. דרש רבי אלעזר בן עזריה: מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקום - יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו - אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חבירו...

8. רמב"ם הלכות תשובה פרק ב

הלכה ט

אין התשובה ולא יום הכפורים מכפירין אלא על עבירות שבין אדם למקום כגון מי שאכל דבר אסור או בעל בעילה אסורה וכיוצא בהן, אבל עבירות שבין אדם לחבירו כגון החובל את חבירו או המקלל חבירו או גוזלו וכיוצא בהן אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו, אע"פ שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו צריך לרצותו ולשאול ממנו שימחול לו, אפילו לא הקניט את חבירו אלא בדברים צריך לפייסו ולפגע בו עד שימחול לו...

9. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרו

סעיף א

עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שיפייסנו; אפילו לא הקניטו אלא בדברים, צריך לפייסו...

10. משנה ברורה סימן תרו

(ב) לפייסו - ונכון שילך בעצמו אליו ולא ישלח תחלה אמצעי שירצה לקבל פיוסים ואם קשה עליו לילך בעצמו תחלה או שיודע שיותר קרוב הפיוס ע"י איש אמצעי שיתווך ביניהם יכול לעשות ע"י אמצעי:

11. פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן תרו

(א) ואם... עבירות שבין אדם לחבירו אין מכפר יום הכיפורים עד שירצה חבירו, ואף חלק גבוה שבו אין נמחל עד שירצה חבירו...

12. פרי חדש אורח חיים סימן תרו

סעיף א

...ומה שכתב אין יום הכיפורים מכפר עד שיפייסנו. כתב מוהר"ש גרמיזאן ז"ל, שעבירה שבין אדם לחבירו יש בה חלק למקום, כגון אם ביזהו בדברים הרי עבר א"ואהבת לרעך כמוך" וכיוצא, וכל זמן שלא הרצה את חבירו אפילו מה שבין אדם למקום אינו מכפר:

13. בראשית פרשת וישב פרק לט

(ח) וַיִּמְאָן וַיֵּאמֶר אֶל אִשְׁתּוֹ אֲדֹנָיו הֵן אֲדֹנִי לֹא יָדַע אֶתִּי מִה בְּפִית כָּל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ נֶטַח בְּיָדִי:

(ט) אֵינְנו גְּדוֹל בְּפִית הִנֵּה מִמֶּנִּי וְלֹא חָשָׁה מִמֶּנִּי מְאוּמָה כִּי אִם אוֹתָךְ בְּאֲשֶׁר אֶתְּ אֲשַׁתּוֹ וְאִיךָ אֶעֱשֶׂה הֲרַעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחָטָאתִי לֵאלֹהִים:

14. שו"ת שואל ומשיב מהדורה רביעאה חלק ג סימן סד

...ולפענ"ד נראה דהנה הטעם שבין אדם למקום יוה"כ מכפר ומה שבין אדם לחבירו אינו מכפר. הנה כבר ביארתי בפסוק פ' וישב הן אדוני לא ידע אתי מה בבית ולא חשך ממני מאומה כי אם אותך ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים פתח בדרך המוסר ודרך ארץ ואח"כ סיים וחטאתי לאלקים דהנה בבין אדם לחבירו יש שתי עבירות מה שעשה רע לחברו ומה שחוטא לאלקים שעבר על לא תגזול אך לפעמים החטא שעבר להקב"ה נגרר אחר עבירה שעבר להאדם עד"מ בלא תגזול הנה אם חבירו מחל לו שוב ליתא לעבירה של לא תגזול וכן להיפך אם היה עושה תשובה למקום והתוודה על עוונתו כ"ז שלא שב והשיב הגזילה לא נמחל לו א"כ עיקר החטא של מקום נגרר אחר החטא שחטא לחבירו וז"ש בדרך המוסר לאחר שאדוני מסר כל אשר לו בידי ולא חשך ממני מאומה כ"א אותך א"כ אחטא נגד אדוני וממילא וחטאתי לאלקים ומזה ראינו למ"ש הפר"ח בשם הר"ש גרמיזאן ז"ל שאין יוה"כ מכפר גם חלקו של מקום עד שירצה את חבירו ודו"ק. ובזה ישבתי קושית הרמ"ע מפאנו ואכ"מ. זהו טעם אחד. אמנם לפענ"ד יש עוד טעם דהנה כבר אמר איוב אם חטאת מה תפעל לו לאיש כמוך רשעך והיינו שכביכול הקב"ה לא נתפעל בזה וחלילה לא נגעת בו כביכול לאיש כמוך רשעך... אם חטא לרעהו הרי לאיש כמוך רשעך והיינו שלא פגעת אותו בעשותו עול ולכך צריך שירצה את חבירו ולהקב"ה ל"ש ריצוי שענין ריצוי הוא שייך למי שפעל מאומה ונגע ברעהו אבל להקב"ה מה שייך שעשה לו רעה חלילה חלילה כסא ד' נקי מאלה ול"ש ריצוי רק שצריך להתנחם ולשוב על מה שהרע לנפשו...

15. איוב פרק לה

(ו) אִם חָטָאתָ מִה תִּפְעַל בּוֹ וַרְבוּ פְּשָׁעֶיךָ מִה תַּעֲשֶׂה לוֹ:

(ז) אִם צְדָקָתְךָ מִה תִּתֵּן לוֹ אוֹ מִה מִיָּדְךָ יִקָּח:

(ח) לְאִישׁ כְּמוֹךָ רִשְׁעָה וּלְבָן אָדָם צְדָקָתְךָ:

16. ברכי יוסף אורח חיים סימן תרו

א. דין א. עד שיפייסנו וכו'. יש מי שכתב דאם לא שב מעבירות שבינו לחבירו גם עבירות שבינו למקום אינו מתכפר, ואסמכיה אמתניתין. ואני אומר לא נחא ליה למארייהו בהכי. ומיהו כתב הרב מהר"ש גארמיזאן והביאו הרב בפר"ח דבעבירות שבינו לחבירו איכא נמי חלק גבוה, וכל שלא פייס את חבירו גם חלק גבוה אשר בה לא נתכפר.

17. מיכה פרק ו

(ח) הַגִּיד לְךָ אָדָם מִה טוֹב וּמִה יָקוּן דּוֹרְשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהִצַּנֵּעַ לְכַתֵּם עִם אֱלֹהֶיךָ:

18. צוארי שלל הפטרת בלק

(ד) הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך. - ...ולפ"ז אפשר לרמוז מ"ש הרב המוסמך מהר"י פינטו סוף יומא במ"ש עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יה"כ מכפר עד שירצה את חבירו דהכונה דאם יש לאדם עבירות שבינו למקום ועבירות שבינו לחבירו והוא שב בעבירות שבינו למקום אין יום הכפורים מכפר אפי' בעבירות שבין אדם למקום ששב מהם עד שירצה את חבירו ואז יתכפרו גם שבינו למקום ע"ש באורך מה שפירש בדקדוק לשון המשנה. וזה ירמוז ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד כלומר שיתקן מה שבינו לבין חבירו בשלם שבפנים. ואז והצנע לכת עם אלהיך תוכל לשוב בעבירות שבינך לה' אבל אם לא תקנת מה שבינך לחבירך אינו מועיל מה שתשוב למקום וכדברי הרב הנז' וזהו הגיד לך ואמרו בזהר הקדש אין הגדה אלא חכמה. כי זה חידוש דאפי' עבירות שבין אדם למקום ששב מהם לא תעלה לו עד שיתקן מה שבינו לבין חבירו. ומיהו במ"א פקפקתי על דברי מהר"י פינטו ויישבתי המשנה עפ"י דברי מהר"ש גארמיזאן שהביא הרב פר"ח. ועל פי זה יש לרמוז גם הכתוב זה ודוק היטב:

19. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צב עמוד א

מתני'. אע"פ שהוא נותן לו, אין נמחל לו עד שיבקש ממנו, שנאמר: ועתה השב אשת וגו'. ומנין שאם לא מחל לו שהוא אכזרי? שנאמר: ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך וגו'...

20. בראשית פרשת וירא פרק כ

(ז) וְעַתָּה הֲשֵׁב אֶשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא וַיִּתְפַּלֵּל בְּעֵדָה נְחִיָּה וְאִם אֵינָהּ מְשִׁיב דַּע כִּי מוֹת תָּמוּת אֶתָּה וְכָל אֲשֶׁר לְךָ:

21. משנה מסכת בבא קמא פרק ח

משנה ז

אף על פי שהוא נותן לו אין נמחל לו עד שיבקש ממנו שנאמר (בראשית כ') ועתה השב אשת וגומר ומנין שלא יהא המוחל אכזרי שנאמר (שם/בראשית כ')// ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך וגומר

22. תוספות יום טוב מסכת בבא קמא פרק ח

משנה ז

שנאמר ועתה השב אשת וגו' ויתפלל בעדך - וממילא שיפייסנו כדי שיתפלל. כי מי פתי יסור הנה לבקש מאדם שיתפלל עליו שלא יומת על חטאו אשר חטא כנגד זה האדם עצמו ולא יפייסנו תחלה...

23. תפארת ישראל - יכין מסכת בבא קמא פרק ח

משנה ז

(מה) שנאמר ועתה השב אשת וגו'. ויתפלל בעדך, וכי ס"ד שיתפלל בעדו, אם לא יבקש אבימלך ממנו:

24. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת בבא קמא פרק ח

הלכה ז

מתני' אע"פ שהוא נותן לו אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו שנאמר [בראשית כ ז] ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא ומניין שלא יהא המוחל אכזרי שנאמר [שם יז] ויתפלל אברהם אל האלהים וגו':

25. פני משה מסכת בבא קמא פרק ח

הלכה ז

אע"פ שהוא נותן לו. דמי בשתו אינו נמחל לו צערו שדואג על מה שביישו: עד שיבקש ממנו. ויפייסו:

שנאמר ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא. ויתפלל בעדך וחיה צריך אתה שתפייסו בדברים שיתפלל בעדך ואז וחיה: שנאמר ויתפלל אברהם אל האלהים. נתפייס מיד והתפלל עבורו:

26. רי"ף מסכת בבא קמא דף לב עמוד ב - לג עמוד א

מתני' אע"פ שנתן לו אין נמחל לו עד שיבקש ממנו

שנאמר ועתה השב אשת האיש וגו' ומנין שלא יהא המוחל אכזרי שנאמר ויתפלל אברהם אל האלהים וגו'...

27. בית הבחירה (מאירי) מסכת בבא קמא דף צב עמוד א

אמר המאירי אע"פ שנתן לו כל דמי החבלות אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו מחילה על צערו ר"ל על שדאג בלבו על קלונו ואפילו התודה על חטאתו כל שבינו ובין חברו אינו נמחל עד שיבקש ממנו מחילה והוא שנאמר באבימלך השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך כלומר שתבקש ממנו עד שימחול לך בלב טוב כל כך שיהא מתפלל בעדך ואם לא מחל לו נקרא אכזרי הואיל ובקש ממנו כראוי שנמצא שאינו חושש על עונש חברו ונאמר ויתפלל אברהם וכבר ידעת שמדת הרחמנות נתיחסה לאברהם אבינו וכל שאינו נמשך בזה אחר מדותיו נקרא אכזרי:

28. רמב"ם הלכות תשובה פרק ב

הלכה י

אסור לאדם להיות אכזרי ולא יתפייס אלא יהא נוח לרצות וקשה לכעוס ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול מוחל בלב שלם ובנפש חפוצה, ואפילו הצר לו וחטא לו הרבה לא יקום ולא יטור וזהו דרכם של זרע ישראל ולבם הנכון

29. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צב עמוד א

ת"ר: כל אלו שאמרו - דמי בושתו, אבל צערו - אפי' הביא כל אילי נביות שבעולם, אין נמחל לו עד שיבקש ממנו, שנאמר: השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך.

30. רש"י מסכת בבא קמא דף צב עמוד א

כל אלו שאמרו - סלע מנה ומאתים וד' מאות דמי בושת הן. אבל צער - שדואג על בושתו אינו נמחל לו.

31. רמב"ם הלכות חובל ומזיק פרק ה

הלכה ט

אינו דומה מזיק חבירו בגופו למזיק ממונו, שהמזיק ממון חבירו כיון ששלם מה שהוא חייב לשלם נתכפר לו אבל חובל בחבירו אע"פ שנתן לו חמשה דברים אין מתכפר לו ואפילו הקריב כל אילי נביות אין מתכפר לו ולא נמחל עונו עד שיבקש מן הנחבל וימחול לו.

32. לחם משנה הלכות חובל ומזיק פרק ה

הלכה ט

אינו דומה מזיק וכו' שהמזיק ממון חבירו וכו'. אע"ג דבהל' תשובה פ"ב כתב רבינו ז"ל דהגוזל את חבירו אינו מתכפר לו אלא אם ירצה לנגזל ויפייס אותו אע"פ שהשיב לו הגזילה. י"ל דשאני גזלן דנתנה מאותה עבירה ועוד שציער הרבה לנגזל שלקח ממנו בעל כרחו אבל מזיק הממון שלא נתנה מהיזק ההוא אלא שהיזק לו ולמזיק לא באה הנאה ממנו לא נצטער כל כך הניזק כמו הנגזל כיון ששלם לו היזקו די ולכך כתב רבינו ז"ל כאן שנתכפר לו מיד משא"כ בנגזל כדכתיבנא:

33. מעשה רקח הלכות חובל ומזיק פרק ה

הלכה ט

שהמזיק ממון חבירו וכו'. הקשה הרב לח"מ ז"ל, דבפרק ב' דהלכות תשובה פסק רבינו דבגזול אינו מתכפר לו עד שירצהו, ותירץ דשאני גזלן דנתנה מאותה עבירה וציער לנגזל, משא"כ מזיק שלא נתנה והניזק לא נצטער כל כך, לכך אין צריך ריצוי עיי"ש, וקשה שהרי רבינו כתב ובמקלל וכו', אפילו לא הקניטו אלא בדברים הרי שלא נתנה הנאה גמורה חייב לרצותו, ותו דמאי נפקא מינה בהנאת הגזלן, הרי אין הדבר תלוי אלא בצער חבירו, דהכי אמרו בפרק החובל דף צ"ב [ע"א], תנו רבנן כל אלו שאמרו דמי בשתו אבל ציערו אפילו כל אילי נביות שבעולם וכו', ופריך דאשת נביא בעי לאהדורי, אשת אחר לא בעי לאהדורי, ומתריך אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן השב אשת האיש מכל מקום ע"כ, הרי שהכל תלוי מפני הצער שציערו דהא סתמא קתני אשת האיש מכל מקום, אפילו לא שכב עמה ולא ראה אותה כלל דלא הגיע לו שום הנאה, עוד אמרו שם וכי אדם מוחל על צערו וכו', מכל זה מוכח דהעיקר הוא על הצער, וזו היא כוונת רבינו בהלכות תשובה שהרי הוסיף אפילו לא הקניטו אלא בדברים, וכאן לא נחית אלא לחלק בין ממון שאין בו צער גמור לצער הגוף, מפני שסמך למה שכתב שם.

34. שולחן ערוך חושן משפט הלכות חובל בחבירו סימן תכב

סעיף א

החובל בחבירו, אף על פי שנתן לו ה' דברים, אינו מתכפר לו עד שיבקש ממנו וימחול לו. ואסור לנחבל להיות אכזרי מלמחול, כי אין זה דרך זרע ישראל, אלא כיון שבקש ממנו החובל ונתחנן לו פעם ראשונה ושניה וידוע שהוא שב מחטאו וניחם מרעתו, ימחול לו. וכל הממהר למחול הרי זה משובח, ורוח חכמים נוחה הימנו. הגה: ועיין בא"ח סימן תר"ו...

35. שו"ת רש"י סימן רמה

ובשם רש"י ז"ל מצאתי: שנים שנתקוטטו זה עם זה והכה האחד את חברו. לאחר זמן בא ואמר לו אני מקבל כל רידוי וקנס שיאמר לי בית דין ותמחול לי (לי) על מה שהעויתי. קפץ זה ונשבע שלא למחול לו עולמית. וכשעברה חמתו נתחרט מן השבועה ורוצה למחול לו. שאל ידידי לומר: אם הנשבע זה הוא נשבע לבטל את [המצוה] (מצוה), שהרי כתיב לא תקום ולא תטור את בני עמך, וכתיב בקבלה נושא עון ועובר על פשע. ופירשו חכמים למי נושא עון, למי שעובר על פשע ולא חיילא שבועה. או דילמא אינה בטול מצוה וחיילא מצוה שבועה [וחיילא שבועה]. ואם תימצי לומר דחיילא שבועה, יכול הוא לנשקו ולדבר עמו באהבה ובחיבה הואיל ואינו מוצא מחילה מפיו או לאיו? [והשיב] (השיב): שאין לדונו משום שבועה לבטל [המצוה] היא, דהכי תנן מנין שאם לא מחל [לו] שהוא אכזרי שנאמר ויתפלל אברהם אל האלקים ואם איתא שהוא מבטל [המצוה] (מצוה), הוה לא [על הגליון: ליה] למתני הוא עובר בלאיו שנאמר לא תקום ולא תטור את בני עמך. אלא וודאי אין לדונו בלא תטור שהרי נתבזה ואי אפשר בלא נטירה, אלא (מהו) [מיהו] אכזרי הוא כדמפרש תמן: ועוד נראה שאין לדונו משום שבועה לבטל מצוה דתנן גבי נדרים פותחין מן הכתוב בתורה, אומר לו אלו הייתי יודע שאתה עובר על לא תקום ולא תטור את בני עמך, ואהבת לרעך כמוך, וחי אחיך עמך, שמא יעני ואי אתה יכול לפרנסו. ואומר הוא אלו הייתי יודע שכך היה, לא הייתי נודר, הרי זה מותר. ומדקתני פותחין לו מכלל דלאיו בטול מצוה הוי, דאי בטול מצוה הוא (זו), למה לי' למפתח בחרטה. ומי שרי, והתנן אין נשבעין לעבור על המצות דלא חיילא שבועה כלל. אלא ודאי אין בכך בטול מצוה, כגון שנשבע שלא לעשות סוכה, שלא ליטול לולב, שלא להניח תפלין: ולחבקו ולנשקו שאין לך מחילה גדולה מזו. שהרי כתוב בתורה וישב אבשלום בירושלים שנתיים ימים לפני המלך לא ראה וזה היה כנגד [מחמת] אמנון אחיו שהרג. ובשעת המחילה כתיב ויבא יואב אל המלך ויגיד לו ויקרא [אל] אבשלום ויבוא אל המלך וישתחו לו אפים לפני המלך וישק המלך לאבשלום. ומדאשתיק קרא ולא אמר הריני מוחל, מכלל דנשיקה מחילה מעליוותא היא. אלא איני רואה תקנה לשבועתו אלא שיביא עשרה בני אדם ויאמר בפניהם נשבעתי [נתחבלתי בפני כל ונשבעתי] שלא למחול לו ואיני יודע מה לעשות. והלה ניכנס ויאמר לו חטאתי ליי' אלהי ישראל ולפלוגי זה שחבלתי בו. והם אומרים שרי לך ומחול לך, ונמצאו שניהם יוצאים מידי [ידי] שמים ומחילה קיימת.

36. שו"ת ב"ח החדשות סימן מו

מה ששאלת באחד שקפץ בפני הקהל ונשבע בס"ת בזרועו שלא ימחול לחבירו לא בעה"ז ולא בעה"ב והאיש ההוא לא שאל ממנו למחול לו ובקשת דעתי מהו תשוב' האיש ההוא שנשבע שבוע' בפני רבים בחנם כי לדעתך יש לב"ד להענישו. תשובה לדעתינו אין עליו עונש כל עיקר כי אינו נקרא שבועת שוא שהוא שבועת חנם. ודוקא כשנשבע לאמת האמת על דבר שהוא ידוע לכל כגון על עמוד של אבן שהוא אבן או נשבע על שנים שהם שנים וכיוצא בזה אבל נשבע שלא ימחול לחבירו אין זה שבועת שוא שהוא בחנם לפי שהי' חושש פן יפצרו בו שימחול לו ולכך נשבע שלא ימחול לו אלא שיש להסס ולומר שהוא בכלל נשבע לבטל את המצו' שהלא חייב אדם למחול לחבירו כשהוא מבקש ממנו מחילה אלא כשהוציא עליו שם רע אבל זולת זה אין רשאי שיהי' המוחל אכזר כדילפינן לה מאברהם כדאיתא בפרק החובל אכן לפי האמת אינו נקרא נשבע לבטל את המצוה אא"כ מפורש בתורה אבל מה שהוא מדרש חכמים ואיננו מפורש בתורה שבועה חלה עליו ואין זה נשבע לבטל את המצו' כמ"ש הר"ן ועוד נ"ל דדבר זה הוא דומה למ"ש הרא"ש בתשובה שהנשבע לחלוץ ליבמתו אין זה נשבע לבטל את המצוה כיון דבדידי' תלה רחמנא (עיי' בב"י אה"ע סי' קס"ה) שכ"כ בשם תשובת הריטב"א (א) ה"נ אע"ג שמצוה הוא שימחול לחבירו מ"מ כיון דבדידי' תלה רחמנא אין לב"ד להיות נזקק לזה האיש להענישו. ליל ב' כ"ה כסלו שפ"ג לפ"ק תשובה זו היא מהב"ח:

37. שו"ת הרא"ש כלל טו סימן ה

ששאלת על האב שצוה לבנו שלא ידבר עם יהודי אחד ולא ימחול לו מה שעשה עד זמן קצוב, והבן חפץ להתפייס עמו אלא שחושש לצואת אביו. דע שאסור לשנוא לשום יהודי אם לא שיראהו עובר עבירה. והאב שצוה לשנוא לו לאו כל כמיניה לצוותו לעבור על דברי תורה, שנאמר אני י"י מוראי למעלה ממוראכם. ועוד לא היה האב בזה הדבר עושה מעשה עמך ואינו צריך לכבדו.

38. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פז עמוד א

רב הוה ליה מילתא בהדי ההוא טבחה - לא אתא לקמיה. במעלי יומא דכפורי אמר איהו: איזיל אנא לפיוסי ליה. פגע ביה רב הונא; אמר ליה - להיכא קא אזיל מר? - אמר ליה לפיוסי לפלניא. אמר: אזיל אבא למיקטל נפשא. אזל וקם עילויה, הוה יתיב וקא פלי רישא, דלי עיניה וחזייה, אמר ליה: אבא את! זיל, לית לי מילתא בהדך! בהדי דקא פלי רישא אישתמיט גרמא, ומחיהה בקועיה, וקטליה.

39. רש"י מסכת יומא דף פז עמוד א

בהדי טבחה - הטבח חטא לו.
קאזיל אבא - רביה.
למקטל נפשיה - עכשיו הוא מענישו למות.
תבר רישא - משבר עצמות ראש של בהמה.
בקועיה - בגרירתו.

40. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כח עמוד א

כי היא דמר זוטרא, כי הוה סליק לפורייה אמר: שרי ליה לכל מאן דצערן.

41. בראשית פרשת ויחי פרק נ

(טז) וַיֵּצְאוּ אֶל יוֹסֵף לְאֹמֶר אֲבִיךָ צְנֹה לִפְנֵי מוֹתוֹ לְאֹמֶר:

(יז) כֹּה תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנָא שָׂא נָא פִּשְׁעֵי אֲחִיךָ וְחַטָּאתָם כִּי רָעָה גְמְלוֹךְ וְעַתָּה שָׂא נָא לְפִשְׁעֵי עַבְדֵי אֱלֹהֵי אֲבִיךָ וַיִּבְךְּ יוֹסֵף בְּדַבְּרָם אֵלָיו:

42. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פז עמוד א

(ואמר) +מסורת הש"ס: [אמר] + רבי יוסי בר חנינא: כל המבקש מטו מחבירו אל יבקש ממנו יותר משלש פעמים, שנאמר אנא שא נא... ועתה שא נא ואם מת - מביא עשרה בני אדם, ומעמידן על קברו, ואומר: חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני שחבלתי בו.

43. רש"י מסכת יומא דף פז עמוד א

אנא שא נא ועתה שא נא - אין נא אלא לשון בקשה.

44. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פז עמוד ב

איקפיד רבי חנינא, אזל רב לגביה תליסר מעלי יומי דכפורי, ולא איפייס. - והיכי עביד הכי? והאמר רבי יוסי בר חנינא: כל המבקש מטו מחבירו אל יבקש ממנו יותר משלש פעמים! - רב שאני.

45. רש"י מסכת יומא דף פז עמוד ב

רב שאני - מחמיר היה לעצמו.

46. בית יוסף אורח חיים סימן תרו

מ"ש והני מילי לחבירו אבל לרבו צריך להרבות עליו רעים עד שיתפייס. כן כתבו שם הרי"ף (ו.) והרא"ש (סו"ס יז) וכן כתב הרמב"ם בפרק ב' מהלכות תשובה (ה"ט) ונראה שלמדו כן מדאמרינן בגמרא (פז): דרב אזיל לפיוסי לרבי חנינא תליסר מעלי יומא דכיפורי ופריך והיכי עביד הכי והאמר ר' יוסי בר חנינא כל המבקש מטו מחבירו אל יבקש ממנו יותר משלש פעמים ומשני רב שאני וסוברים דהכי קאמר רבו שאני שאפילו כמה פעמים צריך לבקש ממנו עד שיתפייס ורבי חנינא היה רבו של רב שהיה הוא יושב בראש במקום רבינו הקדוש אבל רש"י פירש רב שאני מחמיר על עצמו היה:

47. רמב"ם הלכות תשובה פרק ב

הלכה ט

...לא רצה חבירו למחול לו מביא לו שורה של שלשה בני אדם מריעיו ופוגעין בו ומבקשין ממנו, לא נתרצה להן מביא לו שניה ושלישית לא רצה מניחו והולך לו וזה שלא מחל הוא החוטא, ואם היה רבו הולך ובה אפילו אלף פעמים עד שימחול לו.

48. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת בבא קמא פרק ח

הלכה ז

רב אמר אדם שסרח לחבירו וביקש ממנו ולא קיבלו יעשה שורת בני אדם ויפייסנו דכתיב [איוב לג כז] ישור על אנשים וגו'. ואם עשה כן מה כתיב תמן [שם כח] פדה נפשו מעבור בשחת וגו'.

49. פני משה מסכת בבא קמא פרק ח

הלכה ז

ישור על אנשים. במענה אליהוא ולעיל מניה כתיב יעתר אל אלוה וירצהו וגו' וישב לאנוש צדקתו. הכוונה אם למקום הוא חטא יעתר אל אלוה וירצהו וירא פניו בתרועה בהכנעה אשר מכניע עצמו. ואם לאנוש הוא חטא וישב לאנוש צדקתו ישוב לו כפי צדקתו של זה ויפייסו ואם לא קיבל ממנו ישור על אנשים יעשה שורות וכו':

ואם עשה כן מה כתיב תמן. בתריה דקרא ישור על אנשים:

פדה נפשו מעבור בשחת. וזה קאי ארישיה דקרא דלעיל יעתר אל אלוה וירצהו ויפדה נפשו מעבור בשחת. וחיתו באור תראה. אסיפא דקרא לעיל אם לאנוש חטא וכו' ויפייסוהו ויאמר חטאתי וישר העויתי ולא שוה לי ואז חיתו באור תראה:

50. איוב פרק לג

(כז) יִשָּׁר עַל אַנְשֵׁים וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי וְנָשָׁר הָעֵצוּנִי וְלֹא שָׁנָה לִי:
(כח) פְּדָה נַפְשִׁי נִפְשׁוּ מֵעֵבֶר בְּשֶׁחַת וַחֲתִי וְחֲתִיתוּ בְּאֹר תְּרָאָה:

51. מרדכי מסכת יומא פרק שבעת ימים

[רמז תשכג] ... ילמדנו רבינו אם תהיה קטטה בין אדם לחבירו כיצד מתכפר לו כך שנו רבותינו שבין אדם למקום יו"כ מכפר ושבין אדם לחבירו אין יו"כ מכפר עד שירצה לחבירו ואם הלך לרצותו ולא קיבל עליו מה יעשה א"ר יוסי בן דורמסקית סימן זה יהא מסור בידך כל הימים שאתה מרחם על חבירך יש לך מרחמים ואם אינך מרחם על חבירך אין לך מרחמים ומה יעשה א"ר שמואל יביא י' בני אדם ויעשה שורה א' ויאמר להם קטטה היתה ביני ובין חבירי והלכתי לרצותו ולא קבל עליו והקב"ה רואה שהשפיל עצמו ומרחם עליו שנאמר ישור על אנשים ויאמר חטאתי וישור וגו' מה כתיב בתריה פדה נפשו מעבור בשחת.

52. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרו

סעיף א

... ואם אינו מתפייס בראשונה, יחזור וילך פעם שנייה ושלישית, ובכל פעם יקח עמו שלשה אנשים, ואם אינו מתפייס בשלשה פעמים אינו זקוק לו. (מיהו יאמר אח"כ לפני י' שבקש ממנו מחילה) (מרדכי דיומא ומהרי"ל); ואם הוא רבו, צריך לילך לו כמה פעמים עד שיתפייס...

53. ביאור הגר"א אורח חיים סימן תרו

סעיף א

מיהו יאמר כו'. תנחומא ואם הלך לרצותו ולא קבל עליו מה יעשה א"ר יוסי בן דורמסקית סימן זה יהא מסור בידך כל הימים שאתה מרחם על חבירך יש לך מרחמים ואם אינך מרחם על חבירך אין לך מרחמים ומה יעשה א"ר שמואל יביא עשרה בני אדם ויעשה שורה אחת ויאמר להם קטטה היתה ביני ובין חבירי והלכתי לרצותו ולא קיבל עליו והקב"ה רואה שהשפיל עצמו ומרחם עליו כו'...

54. שו"ת רב פעלים חלק ב - אורח חיים סימן סב

+בענין מחילה שצריך לבקש בפני עשרה אי סגי בעשרה נשים. + שאלה, עמ"ש רמ"א ז"ל בש"ע /או"ח/ סי' תר"ו, שצריך לומר בפני עשרה, שבקש ממנו מחילה ולא רצה למחול כדי שלא יחשדוהו וכו', ונסתפקנו אם אמרו בפני עשרה נשים אי מהני, יורינו ושכמ"ה. תשובה. בהשקפה הראשונה אמרתי הסברה מחייבת דמהני בעשרה נשים, דמידי הוא טעמא אלא בעבור פרסום הדבר, גם ע"י נשים יתפרסם, ואדרבה נשים דברניות הן ויפרסמו הדבר יותר מאנשים, אך חזרתי ואמרתי די"ל להפך, יען כי פרסום זה בעינין ליה בין אנשים, ועל ידי הנשים לא יתפרסם הדבר בין אנשים, כי הן דברניות בין הנשים מין במינו, ואין דרכם לדבר בין אנשים, ועוד י"ל מה שהצריכו אותו לומר בפני עשרה אנשים הוא כדי שיבוש בהוראתו /בהודאתו/ שמודה שחטא לחבירו וביקש ממנו מחילה, ועי"כ יהיה לו כפרה, ואפשר שלפני הנשים לא יהיה לו בושה כ"כ בדבר זה, ולכך צריך שיאמר זה בפני אנשים שהם מסוג שלו... אמנם ספק דנ"ד לא נפשט מזה, די"ל בנ"ד התקנה היא בשביל בושה שיבוש ויתכפר, ובפני נשים לא הו"ל בושה כ"כ, מיהו הסברא נוטה יותר, דבדיעבד שכבר אמר בפני עשרה נשים לא מטרחינן ליה לומר עוד הפעם בפני אנשים, אבל לכתחלה ישתדל לעשות זאת בפני עשרה אנשים, והשו"ת יאיר עינינו באור תורתו, אכ"ר...

55. ערוך השולחן אורח חיים סימן תרו

סעיף ד

... והא דצריך עשרה משום דאכל בי עשרה שכינתא שריא...

56. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פז עמוד ב

ורבי חנינא היכי עביד הכי? והאמר רבא: כל המעביר על מדותיו - מעבירין לו על כל פשעיו! - אלא, רבי חנינא חלמא חזי ליה לרב דזקפוהו בדיקלא, וגמירי דכל דזקפוהו בדיקלא רישא הוי. אמר: שמע מינה בעי למעבד רשותא. ולא איפייס, כי היכי דליזיל ולגמר אורייתא בבבל.

57. רש"י מסכת יומא דף פז עמוד ב

חלמא חזא ליה לרב - ראה חלום על רב שתלאוהו בדקל, והוא סימן נשיאות ראש וגדולה, ור' חנינא ראש ישיבה היה, כדאמר רבי (כתובות קג, ב) בשעת פטירתו: חנינא בר חמא ישב בראש, וכשראה חלום זה על רב דאג למות, לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה, אמר: אדחייה מהכא, ויברח לבבל מפני, ושם יהיה ראש, ולא נדחין למות בשבילו.

58. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרו

סעיף א

...הגה: והמוחל לא יהיה אכזרי מלמחול (מהרי"ל), אם לא שמכוון לטובת המבקש מחילה (גמרא דיומא)...

59. ב"ח אורח חיים סימן תרו

ב ומ"ש והני מיילי לחבירו. - ...ודע דבגמרא פריך ור' חנינא היכי עביד הכי להיות אכזרי מלמחול ופריק חלמא חזא ליה לרב דזקפוהו בדיקלא וכו' משמע דכל היכא שהמחול אינו עושה כן לאכזריות אלא לשום טעם כגון שיש לו ריוח בזה יכול לעשות כן ובהגהות שלחן ערוך (ס"א) כתוב שיכול שלא ימחול כשמכוין לטובת המבקש מחילה נראה שהיה מפרש שהוא עובדא דקאמר התם ר' חנינא אמר שמע מינה בעי למיעבד רשותא פירוש ויטילו עליו צרכי צבור ולא אפייס כי היכי דליזיל ולגמר אורייתא בבבל ולא יתבטל מדברי תורה דלפי פירוש זה עשה כן ר' חנינא לטובתו של רב ומשמע אבל לטובת המוחל עצמו אינו יכול לעשות כן ואיני יודע היכן מצא פירוש זה כי רש"י פירש בהיפך וכסברא הראשונה:

60. ט"ז אורח חיים סימן תרו

(ב) אם לא שיכוין לטובת המבקש. איני יודע מקור לזה ובגמ' פרכי' ור"ח היכי עביד הכי הא תנן המוחל לא יהיה אכזרי ומשני דחזא בחלמא שרב יהיה ראש ישיבה במקומו והיה דואג מן המיתה כי אין מלכות נוגעת כו' ע"כ לא אפייס כי היכי דליזול רב ולגמור אורייתא בבבל ולא מצינו דבר זה שזכר רמ"א כאן ומו"ח ז"ל פירש דרמ"א מפרש הגמ' שר"ח ראה שרב יהיה לראש ויהיו עליו צרכי צבור ולא יוכל ללמוד ע"כ דחה אותו לבבל ללמוד אבל קשה מנ"ל לרמ"א לפ' שלא כדברי רש"י ולעד"נ דרמ"א מפרש ג"כ כרש"י אלא דלמד ממנו לזה כי היכי דשם לא מחל ר' חנינא בשביל הטעם שהיה לו ה"נ אם הוא מבקש לטובתו של המבקש כי היכי שיהיה נכנע לבו הערל הרשות בידו:

61. ביאור הגר"א אורח חיים סימן תרו

סעיף א

אם לא כו'. שם ומפרש מש"ש כי היכי דליזול ולגמור כו' משום טובתו של רב דלא כפירוש רש"י שם וכבר תמה ב"ח עליו מנ"ל לפרש דלא כרש"י:

62. משנה ברורה סימן תרו

(ט) לטובת המבקש וכו' - כדי שיהא נכנע לבו הערל ולא ירגיל בכך ומ"מ נראה דמלבו צריך להסיר השנאה ממנו אחרי דבאמת ביקש ממנו מחילה:

63. ערוך השולחן אורח חיים סימן תרו

סעיף ב

ובאמת גם בכל השנה מוזהר על זה ולא להניח על לאחר זמן דמי יודע מה ילד יום אלא דבעיו"כ חובה לעשות כן והמוחל לא יהיה אכזרי מלמחול לו מיד כמו שמצינו לאברהם אבינו שמיד מחל לאבימלך והתפלל בעדו ואנחנו בניו ראוי להחזיק במדותיו הטובים אך אם מכוין לטובתו של המבקש מחילה במה שאינו מוחל לו רשאי כדמצינו מעשה כזה בסוף יומא אך באמת לא שכיח דבר זה...

64. תורה תמימה הערות בראשית פרק כ

(יא) ...וע' באו"ח סי' תר"ו ס"א כתב הרמ"א וז"ל, והמוחל לא יהי' אכזרי מלמחול אם לא שמכוין לטובת המבקש מחילה, וציין על זה גמרא דיומא, ועיי"ש בט"ז ובאורי הגר"א ועוד אחרונים כולם תפסו עליו דענין הגמרא שמביא למקור דין זה איירי כשאינו מוחל לטובת עצמו, ר"ל לטובת המוחל ולא לטובת הנמחל, וגדול מאוד הצער שדנו את הרמ"א למוטעה בפשט הגמ'. ויען כי מצאתי בזה מרגניתא לקיים דברי הרמ"א ויותר מזה כי דבריו מאירים כספירים לכן נעתיק בזה דברי הגמרא ודברי התופסים עליו... וכמה איומה השגה זו, אבל ראה זה פלא (והעירני על זה ידידי הרה"ח ר' שמעון כהן נ"י) כי בנוסחת ש"ס כת"י כאן (המובאה בד"ס) יש גירסא אחרת, דבמקום שכתוב לפנינו דזקפוהו בדיקלא ש"מ בעי למיעבד רשותא, כתוב שם דזקפוהו בבבל, ש"מ בעי למיעבד רשותא בבבל, והבאור הוא, כי רב ור' חנינא שניהם היו בא"י, וראה ר' חנינא בחלום כי רב יהי' לראש ישיבה בבבל, אך ידע כי לא ירצה רב לילך מא"י לבבל, לכן לא רצה ר"ח להתפייס לו, כדי שע"י זה ידחק ל"י המקום כאן בא"י וילך מכאן וילך לבבל ויהי' שם ראש ישיבה, וכסיום לשון הגמרא [גם בגירסתנו] ולא אפייס כי היכי דליזול וליגמר אורייתא בבבל, ולפי"ז באמת לא אתפייס ל"י ר"ח כי אם בשביל טובתו של רב, ודברי הרמ"א מאירים. והנה אע"פ שכנראה לא ראה הרמ"א את הש"ס כת"י, כנראה מזמן מציאותו [ע' הקדמה לס' דקדוקי סופרים], אך אמנם כגירסת הכת"י הזה נמצא גם בס' ארחות חיים לר' אהרן הכהן מלונגיל, וגירסת הרש"ג בתשובה הנדפסת ביוחסין שכתב מאן ריש סדרא בבבל, אמר ל"י אבא אריכא, ואקיים בי' חלמא דחזא ל"י ר' חנינא דזקפוהו התם, עכ"ל, וא"כ הלא י"ל כי כבר ידע הרמ"א מגירסא זו, וגם אין להחליט בכלל כי הרמ"א לא ראה את הש"ס כת"י, אחרי כי בעל קרבן נתנאל והחיד"א ועוד גדולי החכמים ראוהו, כמבואר בהקדמה לס' ד"ס. -

ולכלל דינו של הרמ"א נראה להביא רא"י נאמנה ממ"ש בתענית כ' ב', מעשה בר' אליעזר בר' שמעון שנזדמן לו אדם אחד מכוער ביותר, אמר לו, שלום עליך רבי ולא החזיר לו שלום, אמר לו, כמה מכוער אותו האיש וכו', ואח"כ הרגיש ראבר"ש שחטא במה שהכלימו וביקש ממנו מחילה ולא רצה אותו האיש למחול לו, וכתבו התוס' בשם מס' ד"א דאותו אדם הי' אליהו, ולטוב נתכוין שלא רצה למחול לו כדי שלא ירגיל בדבר, ע"כ, והן הן דברי הרמ"א, ופלא על הפוסקים שלא העירו מזה:

65. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כ עמוד א - עמוד ב

תנו רבנן: לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז. מעשה שבא רבי אלעזר (בן רבי) + מסורת הש"ס: ברבי + שמעון ממגדל גדור מבית רבו, והיה רכוב על חמור ומטייל על שפת נהר, ושמוח שמחה גדולה, והיתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה. נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר. אמר לו: שלום עליך רבי! ולא החזיר לו. אמר לו: ריקה, כמה מכוער אותו האיש! שמא כל בני עירך מכוערין כמותך? אמר לו: איני יודע, אלא לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית. כיון שידע בעצמו שחטא ירד מן החמור ונשתטח לפניו, ואמר לו: נענית לך, מחול לי! - אמר לו: איני מוחל לך עד שתלך לאומן שעשאני ואמור לו כמה מכוער כלי זה שעשית. היה מטייל אחריו עד שהגיע לעירו. יצאו בני עירו לקראתו, והיו אומרים לו: שלום עליך רבי רבי, מורי מורי! אמר להם: למי אתם קורין רבי רבי? - אמרו לו: לזה שמטייל אחריו. אמר להם: אם זה רבי - אל ירבו כמותו בישראל. - אמרו לו: מפני מה? - אמר להם: כך וכך עשה לי. - אמרו לו: אף על פי כן, מחול לו, שאדם גדול בתורה הוא. אמר להם: בשבילכם הריני מוחל לו. ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן.

66. רש"י מסכת תענית דף כ עמוד א

ומטייל - לשמוח.

67. רש"י מסכת תענית דף כ עמוד ב

נזדמן לו אדם - יש ספרים שכתוב בהן: אליהו זכור לטוב, והוא נתכוון להוכיחו שלא ירגיל בדבר.

68. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת בבא קמא פרק ח

הלכה ז

א"ר ייסה הדא דתימר שלא הוציא לו שם רע אבל הוציא לו שם רע אין לו מחילה עולמית:

69. פני משה מסכת בבא קמא פרק ח

הלכה ז

הדא דתימר. שצריך זה שיקבל פיוס וימחול לו בשלא הוציא עליו שם רע וכו': אין לו מחילה עולמית. ואין צריך שימחול לו:

70. מרדכי מסכת יומא פרק שבעת ימים

[רמז תשכג] ... ירושלמי תני יום מיתה כיום תשובה אמר שמואל האי מאן דחטא לחבריה צריך למימר ליה סריחות עלך כו' ומסיק הדא דאת אמר בשאר כל עבירות אבל המוציא ש"ר על חבריו אין לו מחילה עולמית...

71. הגהות מיימוניות הלכות תשובה פרק ב

הלכה י

[ט] בירושלמי דפרק החובל גרסינן הא דאת אמר שצריך למחול כשלא הוציא לו שם רע אבל הוציא לו שם רע אין לו מחילה עולמית ע"כ:

72. תרומת הדשן פסקים וכתבים סימן ריב

...דמייתי ירושלמי, אהא שלא יהא המוחל אכזרי הא דתימא שלא הוציא עליו שם רע אבל הוציא עליו ש"ר אין לו מחילה עולמית, וטעמא רב אית ביה לע"ד, דדילמא איניש שמע באפוקי קלא בישא ולא שמע בפיוסו, ולא נפיק להא האי גברא מידי חשדא.

73. ים של שלמה מסכת בבא קמא פרק ח

סג. - ... ואמרינן בירושלמי דהחובל (ה"ז). א"ר יוסי, הא דאיתמר שצריך למחול, באדם שלא הוציא עליו שם רע. אבל באותו שהוציא עליו שם רע, אין לו מחילה עולמית. וכן כתב במהרא"י (ת"ה ח"ב) הלכה למעשה בסימן רי"ב, ונתן טעם לדבר, וז"ל, וטעמא רבה אית ביה לע"ד, דדילמא

איניש שמע באפוקי קלא בישא, ולא שמע בפיוסא, ולא נפיק האי גברא מידי חשדא. וכן הביא הסמ"ג (עשין ט"ז). ומ"מ נראה, שמדת ענוה וחסידות הוא, שיכול לכוף יצרו, ולמחול במחילה גמורה, אף שהדבר קשה...

74. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרו

סעיף א

...הגה: ...אם הוציא עליו שם רע, אינו צריך למחול לו. (מרדכי וסמ"ג והגה"מ פ"ב מהלכות תשובה ומהרי"ו).

75. ט"ז אורח חיים סימן תרו

(ג) הוציא עליו ש"ר כו'. במרדכי כתוב הוציא עליו ש"ר אין לו מחילה עולמית משמע פי' שאין המוחל אכזרי כשאין מוחל אבל אם רצה למחול הוי מחילה...

76. מגן אברהם סימן תרו

ה א"צ למחול לו. משום דאיכ' דשמע בהוצאת ש"ר ולא שמע בפיוס ולא נפק האי גברא מחשדא ומ"מ מדת ענוה למחול [יש"ש פ"ח דב"ק סי' ס"ג בשם מהרא"י סי' רי"ב]:

77. משנה ברורה סימן תרו

(יא) א"צ למחול לו - דאיכא דשמע בחשדא ולא שמע בפיוס ונשאר הש"ר [יא] ומ"מ מדת ענוה למחול גם בזה:

78. ערוך השולחן אורח חיים סימן תרו

סעיף ב

...וכן אם הוציא עליו שם רע א"צ למחול משום דהרבה יודעים בהשם רע שהוציא עליו ואינם יודעים בהמחילה ומ"מ ממדת חסידות למחול גם בזה ואם המחיר עושה כל טצדקי ומפרסם ברבים שהשם רע שהוציא הוא שקר ושמבקש מחילה נ"ל דמדינא צריך למחול דחברך חברא אית ליה ויתודעו הכל ששקר הדבר [וביומא אינו ממש כדין הנזכר ע"ש]:

79. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יז עמוד א

(רבא אמר) +מסורת הש"ס: [אמר רבא]: + כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר נשא עון ועבר על פשע, למי נושא עון - למי שעובר על פשע.

80. רש"י מסכת ראש השנה דף יז עמוד א

המעביר על מדותיו - שאינו מדקדק למדוד מדה למצערם אותו, ומניח מדותיו והולך לו, כמו אין מעבירין על המצות (יומא לג, א) אין מעבירין על האוכלין (עירובין סד, ב) - מניחן והולך לו. מעבירין לו על כל פשעיו - אין מדת הדין מדקדקת אחריהן, אלא מנחתן והולכת.

81. מיכה פרק ז

(יח) מי אל כְּמוֹף נְשֵׂא עוֹן וְעֵבֵר עַל פְּשַׁע לְשֹׁאֲרֵית נְחֻלְתּוֹ לֹא הִזְזִיק לְעַד אֲפֹי פִי חֲפֵץ חֶסֶד הוּא:

82. חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קמד

סעיף כ

אחרי זה ילך לבית הכנסת באימה ורעדה...

רבון העולמים אב הרחמים והסליחות אשר ימינך פשוטה לקבל שבים... והגני מוחל במחילה גמורה לכל מי שחטא נגדי בין בגופי ובין בממוני או שדיבר עלי לשון הרע ואפילו הוצאת שם רע וכן לכל מי שהזיק לי בגופי או בממוני ולכל חטאות האדם אשר בין אדם לחבירו חוץ מממון אשר אני יכול להוציא על פי דין וחוקי מי שחטא כנגדי ואומר אחטא לו והוא ימחול לי וחוקי מאלו אני מוחל במחילה גמורה ולא יענש שום אדם בסבתו. וכשם שאני מוחל לכל אדם כן תתן את חניני בעיני כל אדם שימחול לי במחילה גמורה...